

การจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” หมอพื้นบ้านที่ใช้คาถาและพิธีกรรมในการบำบัดรักษาโรคตามวิถีอิสลาม

Knowledge management for the conservation of local wisdom “Toh bo mo rukyah”
Folk Medicine Healer Uses the Magic and the Rite to Cure In the therapy according to the way the Islamic.

คอลัฟ ต่วนบุลละ

ผศ.ฮัสบูลเลาะ อาคิสสกุล

มูฮำหมัดราฟิร มะเก็ง

กองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือก

กระทรวงสาธารณสุข

ปี ๒๕๖๔

สรุปสำหรับผู้บริหาร

การจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” หมอพื้นบ้านที่ใช้คาถาและพิธีกรรมในการบำบัดรักษาโรคตามวิถีอิสลาม

Knowledge management for the conservation of local wisdom “Toh bo mo rukyah”

Folk Medicine Healer Uses the Magic and the Rite to Cure In the therapy

according to the way the Islamic.

บทสรุปข้อค้นพบจากการดำเนินโครงการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) โตะบอมอรุกยะห์ เป็นหมอพื้นบ้านที่มีการรักษาด้วยการปิดเป่าด้วยตุอาห์หรือคาถาอาคมต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นคาถาที่เป็นอายัตจากคัมภีร์อัล กุรอาน ส่วนหนึ่งของคาถาเป็นภาษาบาลีสันสกฤต มลายูหรือภาษาอื่น ๆ ก็ได้ มีพิธีกรรมและสมุนไพรรประกอบในการรักษา ด้วยหลักความเชื่อในการดูแลสุขภาพของมุสลิม การรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้านในพื้นที่สามจังหวัดจึงได้เป็นที่นิยมของสังคมมุสลิมค่อนข้างสูง แม้ว่าการรักษาโรคด้วยการแพทย์ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อเนื่องทำให้ทุกคนได้รับการดูแลรักษาสุขภาพอย่างทั่วถึง กระนั้น โตะบอมอรุกยะห์ ก็ยังเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพของคนในพื้นที่นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒) จากที่โลกกำลังเคลื่อนสู่สังคมหลังสมัยใหม่อย่างต่อเนื่องส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจะพบว่า ร่องรอยทางศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นจำนวนมากได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของสังคม เช่นเดียวกับวิถีโตะบอมหรือหมอพื้นบ้านในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งปัจจุบันไม่เพียงแต่จะประสบปัญหาความเสี่ยงต่อการสูญหายของภูมิปัญญาเหมือนภูมิภาคอื่น ๆ แต่ยังมีปัญหาที่เกิดการต่อต้านของขบวนการฟื้นฟูอิสลามใหม่ซึ่งถือว่า ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมบางอย่างอาจขัดต่อความเชื่อในศาสนาอิสลามส่งผลทำให้ประชาชนบางส่วนเกิดการไม่ยอมรับหรือเกิดข้อสงสัยในการปฏิบัติตามภูมิปัญญาดังกล่าวนี้อันนี้ ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งต่อโตะบอมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เกิดจากกระแสการฟื้นฟูศาสนาและความเชื่อของคนในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเฉยเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้านของสาธารณสุขก็ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีของโตะบอมด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์และการรักษา การทำงานเชิงรุก ตลอดจนการให้บริการทางการแพทย์ที่ทั่วถึงของหน่วยงานสาธารณสุข รวมไปถึงความพยายามในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงบูรณาการกับองค์กรทางศาสนาควบคู่กันไปในพื้นที่

๓) แม้ว่า โต้ะบอมอรุกยะห์ จะเป็นหนึ่งในบุคลากรสำคัญของสาธารณสุขในด้านการแพทย์พื้นบ้าน แต่ในทางกลับกันองค์ความรู้ในการรักษาของโต้ะบอมอรุกยะห์ ด้วยวิธีการปัดเป่าเหล่านี้กลับไม่ค่อยได้รับความสำคัญจากหน่วยงานสาธารณสุข ด้วยเหตุผลเพราะเป็นการรักษาที่ไม่สามารถพิสูจน์ผลทางวิทยาศาสตร์เหมือนการรักษากับทางการแพทย์ปัจจุบัน

๔) การจัดการความรู้ของโต้ะบอมอรุกยะห์ยังคงเป็นในแบบวิถีของโต้ะบอมเอง คือ ความรู้ถูกจัดเก็บโดยโต้ะบอมด้วยการจดจำ บันทึก เป็นตำราหนังสือ และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการบอกเล่า สาดิต และให้ทายาทในชั้นบรรดาลูกหลานรวมถึงสมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

หน่วยงานทางด้านสาธารณสุขในพื้นที่ควรเปิดพื้นที่ การทำงานในเชิงบูรณาการระหว่างการรักษาโรคแพทย์แผนปัจจุบันกับการรักษาโรคในรูปแบบรุกยะห์ เพราะการรักษาโรคในรูปแบบรุกยะห์สำหรับคนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอิทธิต่อวิถีชีวิตของผู้คนมุสลิม อันเนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับหลักศาสนาของผู้คนที่มีความเชื่อและศรัทธาจึงเกิดการยอมรับต่อการรักษาแบบรุกยะห์เป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” หมอพื้นบ้านที่ใช้คาถาและพิธีกรรมในการบำบัดรักษาโรคตามวิถีอิสลาม โดยผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแนวทางการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” และ แนวทางการจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น “โตะบอมอรุกยะห์” หมอพื้นบ้านที่ใช้คาถาและพิธีกรรมในการบำบัดรักษาโรคในสังคมมุสลิมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า

โตะบอมอรุกยะห์ เป็นหมอพื้นบ้านที่มีการรักษาด้วยการปิดเป่าด้วยคูอาห์หรือคาถาอาคมต่างๆ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นคาถาที่เป็นอายุต์จากคัมภีร์อัลกุรอาน ส่วนหนึ่งของคาถาเป็นภาษาบาลีสันสกฤต มลายูหรือภาษาอื่นๆ ก็ได้ มีพิธีกรรมและสมุนไพรรประกอบในการรักษา ด้วยหลักความเชื่อในการดูแลสุขภาพของมุสลิม การรักษาโรคด้วยการแพทย์พื้นบ้านในพื้นที่สามจังหวัดจึงได้เป็นที่นิยมของสังคมมุสลิมค่อนข้างสูง แม้ว่าการรักษาโรคด้วยการแพทย์ปัจจุบันมีการพัฒนาต่อเนื่องทำให้ทุกคนได้รับการดูแลรักษาสุขภาพอย่างทั่วถึง กระนั้น โตะบอมอรุกยะห์ ก็ยังเป็นทางเลือกหนึ่งในการดูแลสุขภาพของคนในพื้นที่นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งต่อโตะบอมอในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้เกิดจากผลกระทบของกระแสการฟื้นฟูศาสนาและความเชื่อของคนในพื้นที่ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเฉียบเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าในหลาย ๆ ด้านของสาธารณสุขด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทางการแพทย์และการรักษา การทำงานเชิงรุก ตลอดจนการให้บริการทางการรักษาที่ทั่วถึงของหน่วยงานสาธารณสุข รวมไปถึงความพยายามในการสร้างความเข้าใจและเชื่อมโยงบูรณาการกับองค์กรทางศาสนาควบคู่กันไปในพื้นที่ด้วย ส่งผลทำให้โตะบอมอมีการปรับตัวในการธำรงรักษาไว้ซึ่งภูมิปัญญาของตนให้คงอยู่และมีประโยชน์ต่อคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยวิธีการในการธำรงรักษาภูมิปัญญาในการรักษาโรคนั้นส่วนใหญ่เป็นการจัดการความรู้ในแบบวิถีของโตะบอมอเอง กล่าวคือ ความรู้ถูกจัดเก็บโดยโตะบอมอด้วยการจดจำ บันทึก เป็นตำราหนังสือ และถ่ายทอดองค์ความรู้ผ่านการบอกเล่า สาดิต และให้ทายาทในชั้นบรรดาลูกหลานรวมถึงสมาชิกในชุมชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อสืบทอดองค์ความรู้เหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ABSTRACT

Subject research Knowledge management for the conservation of local wisdom “Toh bo mo rukyah” Folk Medicine Healer Uses the Magic and the Rite to Cure In the therapy according to the way the Islamic. The researcher used the qualitative research methodology as a guideline for studying the basic information of local wisdom “Toh bo mo rukyah”, The impact of social change on local wisdom And approaches for knowledge management for the conservation of knowledge and local wisdom “Toh bo mo rukyah” Folk healers who use spells and rituals to heal disease in Muslim society in three southern border provinces.

The results showed that

“Toh bo mo rukyah” It is a traditional healer who has been treated by fending off with dua or various spells. Part of which is a spell that is from the Quran. Part of the spell is in Bali, Sanskrit, Mlayu or any other language and there are rituals and herbs assembled in the treatment With a belief in Muslim health care. The treatment of diseases with folk medicine in the three provinces has become quite popular with Muslim societies Although current medical treatments are constantly evolving. As a result, everyone is viewed and maintained thoroughly. Nonetheless, To “Toh bo mo rukyah” It is also an alternative to the health care of people in the background from the past to the present. From the social change It’ is not due to the impact of the religious revival and the local beliefs that have changed alone. But it is also related to advances in many areas of public health. Especially the advancement of technology in the field of medicine and treatment Proactive As well as providing comprehensive medical services for public health agencies And efforts to build understanding and connect with religious organizations in parallel with the area. As a result, “Toh bo mo rukyah” has adapted to maintain his wisdom and benefit people in the three southern border provinces. Most treatments are knowledge management in their own way. That is to say, knowledge is stored by memorizing notes as a textbook. The knowledge is transmitted through telling, demonstrating and allowing the descendants, descendants, and community members to learn by themselves in order to pass on these knowledge for further use.